

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR	13
TERMİNOLOJİ	15
GİRİŞ.....	17

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞTİRAK SÖZLEŞMELERİNİN AMAÇ VE İŞLEVİ, TARAFLARI, ŞEKLİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ

I. AMAÇ VE İŞLEVİ.....	19
II. TARAFLARI.....	22
III. ŞEKLİ	25
IV. HUKUKİ NİTELİĞİ	26
A. Genel Olarak	26
B. İsimsiz Sözleşme Niteliği	27
1. Satış Sözleşmesine Ait Unsurlar	28
2. Oy Sözleşmesine Ait Unsurlar	32
3. İştirak Sözleşmeleri Bakımından Değerlendirme.....	35
C. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen, Sebebe Bağlı ve Ani Edimli Sözleşme Olması	41
D. Geciktirici Şarta Bağlı Sözleşme Olup Olmadığı	45
E. Ön Sözleşme Sayılıp Sayılmayacağı.....	48
1. Genel Olarak Ön Sözleşme	48
2. İştirak Sözleşmesi Bakımından Değerlendirme	51

İKİNCİ BÖLÜM

İŞTİRAK SÖZLEŞMELERİNİN TTK'NİN HÜKÜMLERİ KARŞISINDA GEÇERLİLİĞİ, ORTAKLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ ve BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

I.	TTK'NİN EMREDİCİ HÜKÜMLERİ KARŞISINDA GEÇERLİLİĞİ	57
A.	Genel Olarak	57
B.	Tek Borç İlkesi Karşısında İştirak Sözleşmelerinin Geçerliliği	61
1.	Genel Olarak Tek Borç İlkesi	61
2.	İştirak Sözleşmelerinin Durumu	68
C.	Pay Sahibinin Ortaklığa Müdahale Yetkisi Bakımından İştirak Sözleşmelerinin Geçerliliği	69
1.	Pay Sahibinin Anonim Ortaklıkla Olan İlişkisi	69
2.	Pay Sahibinin Ortaklığa Müdahale Yetkisi	72
3.	İştirak Sözleşmelerinin Durumu	79
D.	Oy Taahhüdüne İlişkin Hükümlerin Geçerliliği	81
II.	ORTAKLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	84
A.	Ortaklığa Doğrudan Etkisinin Olmaması	84
B.	Ortaklığın Sözleşmeye Taraf Yapılması	88
C.	Esas Sözleşmeye Yansıtılmasının Mümkün Olup Olmadığı	90
D.	Üçüncü Kişinin Fiilini Taahhüt Niteliği Olup Olmadığı.....	95
E.	Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme Olup Olmadığı	97
III.	BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI	100
A.	Pay Devir (Satış) Sözleşmeleri	100
B.	Pay Sahipleri (Hissedarlar) Sözleşmeleri	102
C.	Opsiyon Sözleşmeleri.....	105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I.	GENEL OLARAK.....	109
II.	SATICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE İFASI.....	110
A.	Sermaye Artırımı Yapılması.....	110
1.	Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı	110

a.	Genel Olarak Sermaye	110
b.	Genel Olarak Sermaye Artırımı	113
2.	Dış Kaynaklardan Sermaye Artırımı Yapılması	119
a.	Ön Şartlar	120
b.	Esas Sermaye Sistemine Göre Sermaye Artırımı	121
(1)	Yönetim Kurulu Tarafından Değişiklik Önerisi Hazırlanması	121
(2)	İzne Tabi Şirketlerde Bakanlık İzni	122
(3)	Genel Kurul Toplantısı ve Kararı	123
(4)	Rüçhan Hakkının Kullanılmasına İlişkin Karar	125
(5)	Katılma (İştirak) Taahhüdü ve Ödemeler	126
(6)	Yönetim Kurulu Beyanı	129
(7)	Tescil ve İlan	129
c.	Kayıtlı Sermaye Sistemine Göre Sermaye Artırımı	130
(1)	Yönetim Kurulu Kararı	131
(2)	İzne Tabi Şirketlerde Bakanlık İzni	132
(3)	Yönetim Kurulun Kararının İlanı	132
(4)	Katılma (İştirak) Taahhüdü ve Ödemeler	133
(5)	Yönetim Kurulu Beyanı	133
(6)	Tescil ve İlan	133
B.	Yeni Pay Çıkarılması	133
1.	Genel Olarak Pay Kavramı ve Anonim Ortaklıklarda Pay	134
2.	Şirkette Yeni Pay Çıkarılması	140
C.	Çıkarılan Yeni Payların Alıcıya Sunulması	142
1.	Anonim Ortaklıklarda Rüçhan Hakkı	143
a.	Kavram ve Kanunda Düzenlenişi	143
b.	Amaç ve Fonksiyonu	147
c.	Hukuki Niteliği	149
d.	Kapsamı	151
e.	Rüçhan Hakkının Doğması İçin Gerekli Şartlar	152
(1)	Yeni Pay İhracı Yolu ile Sermaye Artırımına Karar Verilmesi	152
(2)	Kısıtlanmaması veya Ortadan Kaldırılmaması	154
f.	Rüçhan Hakkının Kullanılma Usulü	154
(1)	İlan ve Süre	154

(2) Kullanma Şekli	156
g. İhraç Bedeli	158
h. Hakkın Sona Ermesi	164
i. Hakkın İhlali	164
2. Yeni Payların İktisabı İçin Alıcıya Sunulması	167
a. Rüşhan Hakkından Alıcı Lehine Feragat Edilmesi Yoluyla İfa	168
(1) Genel Feragat	168
(2) Rüşhan Hakkından Alıcı Lehine Feragat	172
b. Rüşhan Hakkının Alıcıya Devri Yoluyla İfa	174
(1) Genel Olarak Alacağıın Devri	175
(2) Rüşhan Hakkının Alıcıya Devri	176
c. Rüşhan Hakkının Kısıtlanması veya Kaldırılması Yoluyla İfa	180
(1) Genel Olarak Kısıtlama ve Kaldırma	180
(2) Usule İlişkin Şartlar	181
i. Genel Kurul Kararının Alınması	181
ii. Yönetim Kurulu Raporu	183
iii. Esasa İlişkin Şartlar	185
(3) Rüşhan Hakkının Alıcı Lehine Kısıtlanması veya Kaldırılması	192
d. Artan Paylara İlişkin Karar Almak Suretiyle İfa	193
(1) Genel Olarak Artan Paylar ve Akıbeti	193
(2) Artan Payların Alacaklıya Sunulması	196
e. Esas Sözleşmeye Yazılarak İfanın Mümkün Olup Olmadığı	197
(1) İntifa Senedi Çıkarılması	197
(2) Şarta Bağlı Sermaye Artırımı Yapılması	198
(3) Rüşhan Hakkında İmtiyazlı Paylar Çıkarılması	201
(4) Esas Sözleşmeyle Başkaca Kısıtlama Yapılıp Yapılamayacağı	202
3. Bağlam Hükümlerinin Rüşhan Hakkının Kullandırılmasına Etkisi	204
a. Genel Olarak Bağlam Hükümleri	204
b. Rüşhan Hakkının Kullandırılmasına Etkisi	208
III. ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE İFASI	212
A. Satış Bedelini (Semen) Ödeme Yükümlülüğü	212
B. Payları İktisap Etme Yükümlülüğü	214

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**İŞTİRAK SÖZLEŞMELERİNİN İHLALİ, SONA ERMESİ VE
SATICININ ZAPTTAN VE AYIPTAN SORUMLULUĞU**

I. İŞTİRAK SÖZLEŞMELERİNİN İHLALİ	217
A. Genel Olarak	217
B. Satıcının Temerrüdü	218
1. Genel Olarak.....	218
2. Ticari Satış Hükümlerinin Uygulanması	219
3. Satıcı Temerrüdünün Sonuçları	225
4. Aynen İfanın Mümkün Olup Olmadığı	227
a. Genel Olarak Aynen İfa	227
b. Satıcının Temerrüdü Halinde Aynen İfa	231
C. İfa İmkânsızlığı	243
D. Alıcının Temerrüdü	245
II. SATICININ ZAPTTAN VE AYIPTAN SORUMLULUĞU.....	250
III. İŞTİRAK SÖZLEŞMELERİNİN SONA ERMESİ	254
SONUÇ.....	259
KAYNAKÇA	273

KISALTMALAR

aşa.	: aşağıda
AB	: Avrupa Birliği
a.g.e.	: Adı geçen eser
AktG	: Aktiengesetz (Alman Pay Senetli Ortaklıklar Kanunu)
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
BATIDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BAÜHFD	: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	: Bakınız
BTHA	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
BTY	: Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik
C.	: Cilt
c.	: Cümle
Çev.	: Çeviren
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: Dipnot
E.	: Esas numarası
EBK	: 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu
ETK	: 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GÜSE	: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
İBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu

İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜMHAD	: İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
K.	: Karar Numarası
m.	: Madde
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MK	: Türk Medenî Kanunu
MÜHFD	: Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
RG.	: Resmî Gazete
Sa.	: Sayı
s.	: Sayfa
SerPK.	: 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TD.	: Ticaret Dairesi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TSY	: Ticaret Sicil Yönetmeliği
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
vs.	: Vesaire
Y.	: Yargıtay
yuk.	: Yukarıda

TERMİNOLOJİ

İştirak Sözleşmeleri, İngiliz ve Amerikan hukuklarında da uygulanan ve İngilizce'de "*Subscription Agreements*" olarak ifade edilmektedir. Bu sözleşmelerde, satıcılar tarafından, anonim ortaklıkta sermaye artırımını yapılarak çıkarılacak yeni payların (*subscription shares*) alıcıya satışının taahhüt edilmesinden hareketle bunlar "*Pay Taahhüdü Sözleşmeleri*", "*Sermaye Katılım (Taahhüdü) Sözleşmeleri*", "*Pay Alım Satım (Satış) Sözleşmeleri*" olarak ifade edilebilir. Ancak Türkiye'de uygulamada İngilizce'den tercüme yoluyla "*İştirak Sözleşmeleri*" denildiğinden bu çalışmada bu terim tercih edilmiştir.

Çalışmada, payların satışını taahhüt eden taraflar için "*satıcı*" ifadesi, sermaye artırımına katılmayı ve yeni payları edinmeyi (*subscription*) taahhüt eden yatırımcı durumundaki üçüncü kişiler (müstakbel pay sahipleri) için de "*alıcı*" ifadesi kullanılmıştır.

Alıcının taahhüt ettiği bedel İngilizce'de "*subscription price*" olarak kullanılmakta olup, bu çalışmada duruma göre "*satış bedeli*" veya "*sermaye katılım bedeli*" olarak kullanılmıştır.

Pay sahiplerinin yeni paylardan öncelikle alma hakkı için, ETK'nın 394. maddesinin başlığında "*yeni pay alma hakkı*" ifadesi ve fakat diğer bazı hükümlerinde "*rüçhan hakkı*" ifadesi kullanılmaktaydı. Öğretide çeşitli terimlerle ifade edilmiş olmakla birlikte, TTK'da "*rüçhan hakkı*" olarak ifade edilmiş olduğundan çalışmanın bundan sonraki bölümünde biz de bu terminolojiyi kullanacağız.

TTK m. 459'da, artırılan sermayeyi temsil eden payların esas sözleşme değişiklik metninde ya da "iştirak taahhütnamelerinde taahhüt edildiği düzenlenmektedir. Öğretide "*iştirak taahhütnameleri*" veya "*katılma taahhütnameleri*" ifadesi kullanılmaktadır. İşbu çalışmanın konusu olan İştirak Sözleşmeleri ifadesi ile karışıklık yaratmaması için aşağıda "*katılma taahhütnameleri*" terminolojisi tercih edilmiştir.

GİRİŞ

Anonim ortaklıklar ortaklığa sermaye sağlamak, büyüme, başka ortaklıklarla birleşmek, borçlarını ödemek, projelerini gerçekleştirmek gibi birçok nedenlerle sermaye artırımına ihtiyaç duyarlar. Ortaklığın, ekonomik ihtiyaçlarından dolayı sermaye artırımını yapması halinde, artırılan sermayenin ortaklığa dışarıdan bir kaynaktan getirilmesi gereklidir. Ortaklığın pay sahipleri de, ortaklığa yeni sermaye getirilmesinin sağlanması için, ortaklıkta yapılacak sermaye artırımını sonrası çıkarılacak yeni payların satılmasını üçüncü bir kişiye taahhüt edebilmektedirler. Nitekim ortaklıkta henüz çıkarılmamış olan payların satışı genellikle sermaye artırımını yöntemiyle sağlanmaktadır. Böylelikle ortaklıkta sermaye artışı sonucu çıkarılacak yeni payları, sermaye artışına katılarak edinmeyi taahhüt eden kişi ortaklıkta pay sahibi olacaktır. Uygulamada, “şirkette pay sahibi olan “satıcı” ile yapılacak sermaye artışına katılmayı (*subscription*) ve bunun sonucu çıkarılan yeni payları (*subscription shares*), sözleşmede kararlaştırılan bedel (*subscription price*) karşılığında edinmeyi üstlenen “alıcı” arasında yapılan sözleşmelere İştirak Sözleşmesi (*Sermaye Katılımı Taahhüdü Sözleşmesi, Subscription Agreement*) denilmektedir. Burada, pay devrinden farklı olarak, payların el değiştirmesi (*novation of shares*), yani devren iktisap değil de, aslen iktisap söz konusudur. Zira mevcut paylar değil, oluşturulacak paylar sözleşmeye konu edilmektedir.

İştirak Sözleşmeleri kanunda düzenlenmemiş olduğundan, Türk Borçlar Kanunu’nun sözleşme özgürlüğü ilkesi kapsamında yapılmaktadırlar. Katı bir sermaye şirketi olan ve emredici ilkelerle düzenlenen anonim ortaklıklarda pay sahipleri, ortaklık düzeni dışına çıkarak, borçlar hukuku çerçevesinde yaptıkları bu tür sözleşmelerle birbirlerine veya üçüncü kişilere karşı taahhütlerde bulunmakta ve ortaklığı şekillendirmektedirler. İştirak Sözleşmeleri, her ne kadar borç doğuran hukuki işlemler olmaları nedeniyle borçlar hukuku kurallarına tabi iseler de anonim ortaklığın karar organlarındaki oylamayı ve kararın oluşumunu etkilemeye yönelik olmaları sebebiyle, geçerlilikleri ve ifası bakımından ortaklıklar hukukunun emredici kurallarına da tabidirler. Bu bakımdan bu tür sözleşmeleri, borçlar ve ortaklıklar hukukunun ortaklaşa kurumu olarak nitelendirmek de mümkündür. 6102 sayılı TTK’da anonim şirketlere ilişkin hükümler, kural ola-

rak emredici olduğundan bu hükümler bakımından İştirak Sözleşmelerinin geçerliliği ve ifası da ayrıca özellik arz etmektedir.

Bu kapsamda tezimiz dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde İştirak Sözleşmelerinin amacı, tarafları, şekli gibi özellikleri ve hukuki niteliği incelenecektir. İkinci bölümünde ise TTK'nın emredici hükümleri karşısında İştirak Sözleşmelerinin geçerliliği tartışma konusu yapılmıştır. Bu kapsamda bu sözleşmeler ile Türk Ticaret Kanununun emredici kurallarından olan "tek borç ilkesi" uyarınca pay sahiplerinin sermayenin ifası dışında başkaca bir borç üstlenmelerinin ve birbirlerine veya üçüncü kişilere karşı taahhütlerde bulunmalarının mümkün olup olmadığı; anonim ortaklıklarda benimsenen organlar arası "işlevler ayrılığı ilkesi" kapsamında, pay sahiplerinin bu tür sözleşmelerle ortaklığa müdahale etmelerinin mümkün olup olmadığı ve oy kullanma taahhüdü yönündeki hükümlerin geçerliliği incelenmiştir. Ayrıca İştirak Sözleşmelerinin ortaklık üzerindeki etkileri ve sözleşmeye taraf yapılıp yapılmayacağı da ikinci bölümde incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, tarafların hak ve yükümlülükleri ile bunların ifa yolları incelenmiş olup, burada İştirak Sözleşmelerinde yer alması mutad ve gerekli asgari hükümler bakımından inceleme yapılmıştır. Sözleşmelerin ifası için, yani alıcıların pay sahibi yapılması için dış kaynaklardan ve yeni pay çıkarılmak suretiyle sermaye artırımı yapılması gerekli olduğundan, bu konular da incelenmiştir. Keza İştirak Sözleşmelerinin ifası için, pay sahipleri sermaye artırımı sonucunda çıkarılacak yeni paylardan doğan rüçhan haklarını kullanmayacak ve bunların alıcılara sunulmasını sağlayacaktır. Satıcıların, rüçhan haklarını alıcılara sunması TTK uyarınca çeşitli yollarla (hakkın devri, kısıtlanması veya kaldırılması gibi) mümkün olup kanunun tanıdığı imkânlar sırasıyla ifa yöntemi olup olmaması bakımından değerlendirilmiştir.

Tezimizin son bölümünde ise, tarafların temerrüdü ve bu halde uygulanabilecek yaptırımın türü irdelenmiştir. Bu bakımdan aynen ifanın uygulanmasının mümkün olup olmadığı İştirak Sözleşmeleri bakımından özellik arz eden bir durum olduğundan, bu husus da aşağıda incelenmiştir.